

Lag om ändring i rättegångsbalken;

utfärdad den 4 februari 2016.

Enligt riksdagens beslut¹ föreskrivs i fråga om rättegångsbalken

dels att 6 kap. 6 a §, 33 kap. 6 §, 35 kap. 13 §, 36 kap. 16 och 19 §§, 42 kap. 16 §, 43 kap. 3, 8 och 13 §§, 46 kap. 3, 6 och 13 §§, 47 kap. 20 §, 50 kap. 19, 21 och 23 §§, 51 kap. 13, 19, 21 och 23 §§, 55 kap. 8, 11 och 14 §§ och 56 kap. 13 § ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas två nya paragrafer, 50 kap. 12 b § och 54 kap. 12 a §, av följande lydelse.

6 kap.

6 a §² I tingsrätt ska det som iakttas vid syn dokumenteras genom en ljud- och bildupptagning, om det inte finns särskilda skäl mot det. Det som iakttas vid syn i högre rätt får dokumenteras på samma sätt.

33 kap.

6 §³ Bestämmelserna i 3 § andra stycket, 34–38 och 47–51 §§ delgivningslagen (2010:1932) gäller inte delgivning av stämning i brottmål.

Bestämmelserna i 24 § och 25 § första stycket delgivningslagen hindrar inte att den tilltalade delges stämning och andra handlingar i ett brottmål genom förenklad delgivning om han eller hon av en tjänsteman som anges i tredje stycket vid ett personligt sammanträffande har delgetts information om att förenklad delgivning kan komma att användas i tingsrätten och det vid den tidpunkt då handlingarna skickas till den tilltalade inte har förflutit längre tid än tio veckor sedan informationen lämnades.

Information som avses i andra stycket får delges av

- a) en åklagare,
- b) en polisman eller annan anställd vid Polismyndigheten eller Ekobrottsmyndigheten som myndigheten har utsett,
- c) en tulltjänsteman, eller
- d) en tjänsteman vid Kustbevakningen.

¹ Prop. 2015/16:39, bet. 2015/16:JuU2, rskr. 2015/16:141.

² Senaste lydelse 2005:683.

³ Senaste lydelse 2014:1410.

35 kap.

13 §⁴ Vid huvudförhandlingen ska de bevis som har tagits upp utom huvudförhandlingen tas upp på nytt, om rätten finner att det är av betydelse i målet och det inte finns något hinder mot att ta upp beviset. Om ett muntligt bevis som har tagits upp inför rätten kan läggas fram genom en ljud- och bildupptagning, får beviset tas upp på nytt endast om ytterligare frågor behöver ställas eller om det finns särskilda skäl. I tvistemål där förlikning om saken är tillåten krävs det dessutom att någon av parterna begär att beviset tas upp på nytt.

Om tingsrätten i ett mål som överklagats till hovrätten har tagit upp bevisning, behöver beviset tas upp på nytt endast om hovrätten finner att det är av betydelse för utredningen. Om ett muntligt bevis kan läggas fram i hovrätten genom en ljud- och bildupptagning av förhöret vid tingsrätten, får beviset tas upp på nytt endast om ytterligare frågor behöver ställas. Ett bevis som avses i detta stycke får tas upp på nytt även utan begäran av part.

I Högsta domstolen får de bevis som har tagits upp av lägre rätt tas upp på nytt endast om det finns synnerliga skäl.

Om ett bevis inte tas upp på nytt ska det läggas fram på lämpligt sätt.

36 kap.

16 §⁵ Ett vittne ska lämna sin berättelse muntligen. Vittnet får dock med rätts medgivande använda sig av anteckningar till stöd för minnet.

Vid ett vittnesförhör får det som vittnet tidigare har berättat inför rätten eller inför åklagare eller Polismyndigheten läggas fram endast när vittnets berättelse vid förhöret avviker från vad han eller hon tidigare har berättat eller när vittnet vid förhöret förklarar att han eller hon inte kan eller inte vill yttra sig. Avser förhöret någon som tidigare har hörts inför rätten och har det förra förhöret dokumenterats genom en ljud- och bildupptagning, ska dock förhöret inledas med en uppspelning av upptagningen om det inte är olämpligt.

19 §⁶ Förhör med ett vittne får ske utom huvudförhandling,

1. om vittnet inte kan infinna sig vid huvudförhandlingen,
2. om en inställelse vid huvudförhandlingen skulle medföra kostnader eller olägenheter som inte står i rimligt förhållande till betydelsen av att förhöret hålls vid huvudförhandlingen, eller
3. om det kan antas att målet kommer att avgöras utan huvudförhandling.

I 43 kap. 3 § och 46 kap. 3 § finns bestämmelser om när rätten får ta upp muntlig bevisning om en huvudförhandling ställs in.

42 kap.

16 §⁷ Rätten ska göra en skriftlig sammanställning av parternas yrkanden och invändningar samt de omständigheter som dessa grundas på om det inte på grund av målets beskaffenhet eller av något annat särskilt skäl saknas behov av en sammanställning. Rätten får förelägga parterna att lämna underlag

⁴ Senaste lydelse 2005:683.

⁵ Senaste lydelse 2014:649.

⁶ Senaste lydelse 2005:683.

⁷ Senaste lydelse 2005:683.

för sammanställningen. Innan förberedelsen avslutas ska parterna ges tillfälle att yttra sig över sammanställningen.

43 kap.

3 §⁸ Om det finns ett sådant hinder mot huvudförhandling som avses i 2 §, får förhandlingen ändå påbörjas om det kan antas att hindret kommer att undanröjas utan att en ny huvudförhandling behöver hållas enligt 11 § tredje stycket och en uppdelning av förhandlingen inte är olämplig med hänsyn till målets beskaffenhet.

Om huvudförhandlingen ställs in, får rätten ändå ta upp muntlig bevisning om svaranden har delgetts stämning och den som ska höras finns tillgänglig och det är lämpligt.

Om det är av synnerlig vikt för utredningen, får även annan handläggning ske i anslutning till bevisupptagning enligt andra stycket.

Om bevisning upptas med stöd av andra eller tredje stycket, gäller i tillämpliga delar det som föreskrivs om bevis som upptas utom huvudförhandlingen.

8 §⁹ Sedan parterna utvecklat sin talan, ska bevisningen läggas fram.

Om en part ska höras i bevissyfte, bör förhöret hållas innan vittnesbevisning tas upp om den omständighet som förhöret gäller.

Bevisningen får läggas fram genom hänvisningar till ljud- och bildupptagningar och andra handlingar i målet, om rätten finner det lämpligt.

13 §¹⁰ Vid en fortsatt huvudförhandling ska handläggningen fortsätta där den slutade vid den tidigare förhandlingen.

Vid en ny huvudförhandling ska målet företas till fullständig handläggning. Bevis som har tagits upp vid den tidigare handläggningen ska tas upp på nytt, om rätten finner att det är av betydelse i målet och det inte finns något hinder mot att ta upp beviset. Om ett förhör som har tagits upp vid den tidigare handläggningen kan läggas fram genom en ljud- och bildupptagning, får det tas upp på nytt endast om ytterligare frågor behöver ställas eller om det finns särskilda skäl. I mål där förlikning om saken är tillåten krävs det dessutom att någon av parterna begär att beviset tas upp på nytt. Om ett bevis inte tas upp på nytt, ska det läggas fram på lämpligt sätt.

46 kap.

3 §¹¹ Om det finns ett sådant hinder mot huvudförhandling som avses i 2 § första stycket 4–6, får förhandlingen ändå påbörjas om det kan antas att hindret kommer att undanröjas utan att en ny huvudförhandling behöver hållas enligt 11 § tredje stycket och en uppdelning av förhandlingen inte är olämplig med hänsyn till målets beskaffenhet.

⁸ Senaste lydelse 2000:172.

⁹ Senaste lydelse 2005:683.

¹⁰ Senaste lydelse 2005:683.

¹¹ Senaste lydelse 2000:172.

Om huvudförhandlingen ställs in, får rätten ändå ta upp muntlig bevisning om den tilltalade har delgetts stämning och den som ska höras finns tillgänglig och det är lämpligt.

Om det är av synnerlig vikt för utredningen, får även annan handläggning ske i anslutning till bevisupptagning enligt andra stycket.

Om bevisning upptas med stöd av andra eller tredje stycket, gäller i tillämpliga delar det som föreskrivs om bevis som upptas utom huvudförhandlingen.

6 §¹² Vid huvudförhandlingen ska åklagaren framställa sitt yrkande. Den tilltalade ska uppmanas att kort ange sin ståndpunkt och grunden för den. Åklagaren ska därefter utveckla sin talan. Målsäganden och den tilltalade ska i den utsträckning det behövs ges tillfälle att utveckla sin talan.

Därefter ska målsäganden och den tilltalade höras och annan bevisning läggas fram. Förhör med målsäganden och den tilltalade bör hållas innan vittnesbevisning tas upp om den omständighet som förhöret gäller.

Om en huvudförhandling hålls trots att målsäganden eller den tilltalade inte är närvarande, ska rätten i den utsträckning det behövs se till att det som han eller hon tidigare har anfört läggs fram ur handlingarna.

Framställningar enligt första och tredje styckena samt framläggande av bevisningen får ske genom hänvisningar till ljud- och bildupptagningar och andra handlingar i målet, om rätten finner det lämpligt.

13 §¹³ Vid en fortsatt huvudförhandling ska handläggningen fortsätta där den slutade vid den tidigare förhandlingen.

Vid en ny huvudförhandling ska målet företas till fullständig handläggning. Bevis som har tagits upp vid den tidigare handläggningen ska tas upp på nytt, om rätten finner att det är av betydelse i målet och det inte finns något hinder mot att ta upp beviset. Om ett förhör som har tagits upp vid den tidigare handläggningen kan läggas fram genom en ljud- och bildupptagning, får det tas upp på nytt endast om ytterligare frågor behöver ställas eller om det finns särskilda skäl. Om ett bevis inte tas upp på nytt, ska det läggas fram på lämpligt sätt.

47 kap.

20 §¹⁴ Rätten ska göra en skriftlig sammanställning av parternas ståndpunkter om det inte på grund av målets beskaffenhet eller av något annat särskilt skäl saknas behov av en sammanställning. Rätten får förelägga parterna att lämna underlag för sammanställningen. Innan förberedelsen avslutas ska parterna ges tillfälle att yttra sig över sammanställningen.

50 kap.

12 b § I 56 kap. 13–15 §§ finns bestämmelser om att hovrätten får hänskjuta en fråga till prövning av Högsta domstolen.

¹² Senaste lydelse 2005:683.

¹³ Senaste lydelse 2000:172.

¹⁴ Senaste lydelse 2005:683.

19 §¹⁵ Sedan parterna utvecklat sin talan, ska bevisningen läggas fram. Om huvudförhandlingen hålls trots att klagandens motpart uteblivit, ska hovrätten se till att den bevisning som han eller hon lagt fram i tingsrätten läggs fram ur handlingarna i den utsträckning som bevisningen har betydelse för målet i hovrätten. Bevisningen får läggas fram genom hänvisningar till ljud- och bildupptagningar och andra handlingar i målet, om rätten finner det lämpligt.

Om det inte finns särskilda skäl för något annat, bör ett bevis som tingsrätten tagit upp och som inte enligt 35 kap. 13 § ska tas upp på nytt läggas fram innan bevis som rör samma omständighet omedelbart tas upp av hovrätten. Finns det flera bevis i fråga om samma omständighet, bör dessa läggas fram i ett sammanhang.

21 §¹⁶ Om klaganden uteblir från ett sammanträde för huvudförhandling, förfaller överklagandet. Detsamma gäller om en klagande som har förelagts att infinna sig personligen inställer sig endast genom ombud och det inte finns särskilda skäl mot att överklagandet förfaller.

Om klagandens motpart uteblir och vite har förelagts honom eller henne, får hovrätten, när förlikning om saken inte är tillåten, i stället för att förelägga nytt vite besluta att han eller hon ska hämtas till rätten antingen omedelbart eller till en senare dag. Detsamma gäller om klagandens motpart inställer sig endast genom ombud när han eller hon har förelagts vid vite att infinna sig personligen.

Om vite har förelagts klagandens motpart eller om han eller hon ska hämtas till rätten och inte kan hämtas, får dock målet avgöras trots att han eller hon inställt sig endast genom ombud eller uteblivit. Ett mål får också avgöras om klaganden har förelagts att infinna sig personligen men inställt sig endast genom ombud.

23 §¹⁷ Om det vid en huvudförhandling i tingsrätten har hållits förhör inför rätten eller syn på stället om någon viss omständighet och om avgörandet även i hovrätten beror på tilltron till den bevisningen, får tingsrättens dom inte ändras i den delen utan att beviset har lagts fram i hovrätten genom en ljud- och bildupptagning eller tagits upp på nytt vid en huvudförhandling i hovrätten. En sådan ändring får dock göras om det finns synnerliga skäl för att bevisets värde är ett annat än tingsrätten antagit.

51 kap.

13 §¹⁸ Hovrätten får avgöra målet utan huvudförhandling, om det är uppenbart att överklagandet är ogrundat.

Om saken kan utredas tillfredsställande får hovrätten avgöra målet utan huvudförhandling,

1. om åklagaren har överklagat endast till den tilltalades förmån,
2. om endast den tilltalade har överklagat och hans eller hennes ändringsyrkande godtas av motparten,

¹⁵ Senaste lydelse 2005:683.

¹⁶ Senaste lydelse 1999:84.

¹⁷ Senaste lydelse 2005:683.

¹⁸ Senaste lydelse 1999:84.

3. om det inte finns anledning att döma den tilltalade till ansvar eller döma ut påföljd eller döma till annan påföljd än böter eller villkorlig dom eller sådana påföljder i förening,

4. om parterna har begärt att målet ska avgöras utan huvudförhandling, eller

5. om ingen av parterna, sedan fråga väckts om avgörande utan huvudförhandling, haft någon invändning mot detta.

Om en part har begärt huvudförhandling i fall som avses i andra stycket 1–3, ska sådan hållas, om det inte är obehövligt.

Med de påföljder som anges i andra stycket 3 likställs vite och, om det inte samtidigt är fråga om förverkande av villkorligt medgiven frihet från fängelsestraff, beslut enligt 34 kap. 1 § första stycket 1 brottsbalken. Det som sägs i andra stycket 3 om villkorlig dom gäller inte villkorlig dom som förenas med föreskrift om samhällstjänst.

Om överklagandet avser även annat än ansvar, får målet avgöras utan huvudförhandling endast om denna talan enligt 50 kap. 13 § får prövas utan huvudförhandling.

För prövning som inte avser själva saken behöver huvudförhandling inte hållas.

19 §¹⁹ Sedan parterna utvecklat sin talan, ska bevisningen läggas fram. Hovrätten ska se till att den bevisning som har lagts fram i tingsrätten läggs fram ur handlingarna i den utsträckning som bevisningen har betydelse för målet i hovrätten. Bevisningen får läggas fram genom hänvisningar till ljud- och bildupptagningar och andra handlingar i målet, om rätten finner det lämpligt.

Om det inte finns särskilda skäl för något annat, bör ett bevis som tingsrätten tagit upp och som inte enligt 35 kap. 13 § ska tas upp på nytt läggas fram innan bevis som rör samma omständighet omedelbart tas upp av hovrätten. Finns det flera bevis i fråga om samma omständighet, bör dessa läggas fram i ett sammanhang.

21 §²⁰ Om en enskild klagande uteblir från ett sammanträde för huvudförhandling, förfaller överklagandet. Detsamma gäller om en enskild klagande som har förelagts att infinna sig personligen inställer sig endast genom ombud och det inte finns särskilda skäl mot att överklagandet förfaller.

Om en enskild motpart uteblir och vite har förelagts honom eller henne, får hovrätten förelägga nytt vite eller besluta att han eller hon ska hämtas till rätten antingen omedelbart eller till en senare dag. Detsamma gäller om en enskild motpart som vid vite har förelagts att infinna sig personligen inställer sig endast genom ombud.

Om en målsägande som ska höras med anledning av åklagarens talan i ett mål om allmänt åtal inte infinner sig personligen, gäller andra stycket.

Om vite har förelagts klagandens motpart eller om denne ska hämtas till rätten och hämtning inte kan ske, får hovrätten avgöra målet trots att han eller hon inställt sig endast genom ombud eller uteblivit. Ett mål får också avgöras om en enskild klagande som har förelagts att infinna sig personligen inställt sig endast genom ombud.

¹⁹ Senaste lydelse 2005:683.

²⁰ Senaste lydelse 1994:1034.

23 §²¹ Om det vid en huvudförhandling i tingsrätten har hållits förhör inför rätten eller syn på stället om någon viss omständighet och om avgörandet även i hovrätten beror på tilltron till den bevisningen, får tingsrättens dom inte ändras i den delen utan att beviset har lagts fram i hovrätten genom en ljud- och bildupptagning eller tagits upp på nytt vid en huvudförhandling i hovrätten. En sådan ändring får dock göras

1. om den är till förmån för den tilltalade, eller
2. om det finns synnerliga skäl för att bevisets värde är ett annat än tingsrättens antagit.

54 kap.

12 a § Om överklagandet gäller prövningstillstånd i hovrätt och målet innehåller en prejudikatfråga som avses i 11 § första stycket får Högsta domstolen, om prövningstillstånd meddelas i Högsta domstolen, besluta att prejudikatfrågan ska prövas av domstolen. I avvaktan på denna prövning ska frågan om meddelande av prövningstillstånd i hovrätten vila.

55 kap.

8 §²² Om prövningstillstånd beviljas eller om sådant tillstånd inte krävs, ska överklagandet delges motparten med föreläggande att svara skriftligen inom en viss tid, om detta inte redan har skett. Om det är uppenbart att överklagandet är ogrundat får Högsta domstolen dock genast meddela dom i målet. I mål om allmänt åtal får överklagandet översändas till åklagaren utan delgivning. Sådana uppgifter om målsägandes eller vittens ålder, yrke och bostadsadress som saknar betydelse för åtalet ska inte framgå av de handlingar som delges den tilltalade i mål om allmänt åtal.

Om hovrätten i ett tvistemål har avslagit ett yrkande om kvarstad eller någon annan åtgärd enligt 15 kap. eller upphävt ett beslut om en sådan åtgärd eller i brottmål avslagit ett yrkande om en åtgärd som avses i 26–28 kap. eller upphävt ett beslut om en sådan åtgärd, får Högsta domstolen omedelbart bevilja att åtgärden ska gälla tills vidare. Om hovrätten har beviljat en sådan åtgärd eller förklarat att domen får verkställas även om den inte har laga kraft, eller fastställt en tingsrätts beslut om det, får Högsta domstolen omedelbart besluta att tingsrättens eller hovrättens beslut tills vidare inte får verkställas. I frågor om häktning eller reseförbud får Högsta domstolen ändra hovrättens beslut även om motparten inte hörts.

11 §²³ Högsta domstolen får utan huvudförhandling avgöra

1. en prejudikatfråga,
2. ett mål i vilket Högsta domstolen med stöd av bestämmelserna i 12 § i allt väsentligt grundar avgörandet i övrigt på hovrättens bedömning,
3. ett mål som har tagits upp omedelbart av hovrätten eller
4. ett sådant mål eller en sådan fråga i ett mål som ska avgöras av Högsta domstolen i dess helhet.

²¹ Senaste lydelse 2005:683.

²² Senaste lydelse 2005:683.

²³ Senaste lydelse 1996:157.

När det gäller avgörande i övrigt i Högsta domstolen av mål utan huvudförhandling ska i tvistemål 50 kap. 13 § och i brottmål 51 kap. 13 § tillämpas.

14 §²⁴ Om det vid en huvudförhandling i lägre rätt har hållits förhör inför rätten eller syn på stället om någon viss omständighet och om avgörandet även i Högsta domstolen beror på tilltron till den bevisningen, får hovrättens dom ändras i den delen endast om hovrätten i samma del ändrat tingsrättens dom utan att ta upp beviset vid en huvudförhandling eller ta del av en ljud- och bildupptagning av beviset. En sådan ändring får dock göras

1. om den är till förmån för den tilltalade, eller
2. om det finns synnerliga skäl för att bevisets värde är ett annat än hovrättens antagit.

56 kap.

13 §²⁵ En tingsrätt och, sedan prövningstillstånd meddelats, en hovrätt får med parternas samtycke hänskjuta en viss fråga i målet till prövning av Högsta domstolen när förlikning om saken är tillåten.

Denna lag träder i kraft den 1 april 2016.

På regeringens vägnar

MORGAN JOHANSSON

Charlotte Kugelberg
(Justitiedepartementet)

²⁴ Senaste lydelse 2005:683.

²⁵ Senaste lydelse 1999:84.